Apeldoorn

GEBIEDSVISIE BEEKBERGSEBROEK

"VOORTUIN VAN APELDOORN"

ENERGIE
RECREATIE
NATUUR
LANDSCHAP

EINDCONCEPT

22 JANUARI 2018

INHOUDSOPGAVE

1. GROTER VERBAND; waardevolle stadsranden en verbindingen

2. GEBIEDSVISIE; voortuin van Apeldoorn

3. LANDSCHAP; werken aan een sterker en diverser landschap

- Kleinschalig agrarisch landschap
- Actief recreatielandschap
- Natuurontwikkelingsgebied
- Begraven prehistorisch landschap

4. BIJZONDERE GEBIEDEN; kansen

- Viaduct Polderweg
- Kanaalzone
- Cleantech-etalage

5. REALISATIESTRATEGIE; actief en integraal

- Aanleiding
- Ruimtelijk beleid
- Gebruik
- Inspraak
- Vertrekpunt voor uitvoering
- Ruimtelijk
- Economie
- Grond en bestemmingen
- Organisatie van uitvoering
- Financien
- Planning

BIJLAGEN

Inspiratie
Landschapselementen

1 GROTER VERBAND STADSRANDEN VERBINDINGEN

Structuurvisie Buitenstad

Apeldoorn wil een buitenstad zijn: een stad met de faciliteiten die horen bij een stad met 160.000 inwoners en waar ruimte en groen zichtbaar en beleefbaar zijn. Een stad met fraaie en veilige verbindingen met haar ommelanden die van hoog niveau zijn: de Veluwe en de IJsselvallei. Kortom, een stad met een goed woon- en investeringsklimaat en een aantrekkelijk landschap dat veel mensen van buiten trekt. Deze ambitie is vastgelegd in de gemeentelijke structuurvisie 2030 Buitenstad Apeldoorn biedt ruimte. Naar verwachting zal in 2019 een nieuwe omgevingsvisie voor Apeldoorn worden opgesteld. Deze gebiedsvisie dient als bouwsteen, evenals een in ontwikkeling zijnde gemeentelijk perspectief voor de agrarische sector in Apeldoorn.

Bestemmingsplan Buitengebied Het Woud

De gebiedsvisie heeft betrekking op de gronden gelegen binnen het bestemmingsplan Het Woud. Dit is door de raad vastgesteld op 19 september 2013 en kent een wijzigingsbevoegdheid om agrarische gronden om te zetten naar natuur.

Programma Stadsranden

De stadsranden vormen belangrijke gebieden om kwaliteit en inhoud te geven aan de buitenstad. De stadsranden vormen het overgangsgebied tussen stad en ommeland; hier vindt de bewoner ruimte om te recreëren dichtbij huis en liggen de verbindingen met de Veluwe en het IJsseldal. Ook zijn hier de functies te vinden die dichtbij de stad willen liggen, maar ook baat hebben bij een landelijke context: denk aan recreatie, kleinschalige landbouw of duurzame energie. De gemeente heeft een programma opgezet om de stadsranden te ontwikkelen. Werken vanuit een verbindende visie tussen al lopende projecten en partnerschap organiseren met investerende partijen staan hierbij centraal.

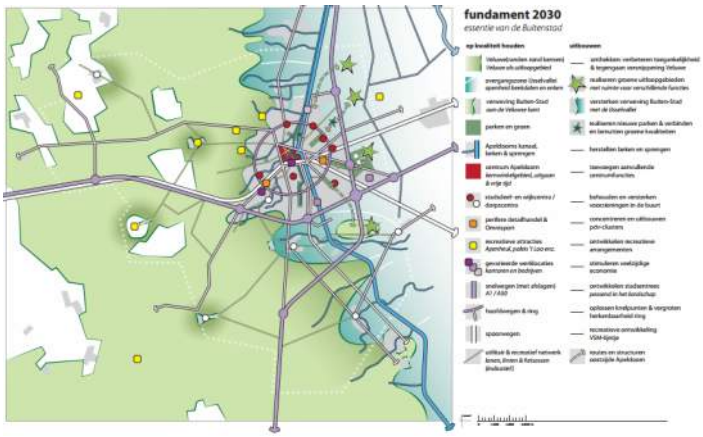

- er wordt samen met lokale stakeholders een lange termijn-visie gemaakt op de westelijke stadsrand, waarin o.m. de toeristische attracties zijn gelegen;
- er wordt gewerkt aan een recreatief 'rondje Apeldoorn' die gebieden binnen de stadsrand verbindt en een economische stimulans teweeg brengt die ook van belang is voor natuur en landschap;
- en er zijn projecten in voorbereiding om provinciale gelden in te zetten voor de verbindingen binnenstad-park Berg en Bos, Zuidbroek-Weteringsebroek en de De Maten-Beekbergerwoud.

Profielen stadsrand

De stadsrand bestaat uit gebieden met elk een eigen karakter ingegeven door de ligging, het landschap en de gebruiksvormen:

- de westkant met bos, toerisme, sport en een groen woonklimaat;
- de noordkant met het fraaie coulissenlandschap in de Veluwerand en het open landschap langs het kanaal;
- de oostkant met een mix van landbouw, kleinschalige recreatie en oude landgoederen en
- de zuidkant waar de stad zich op de overgang van Veluwe naar IJsseldal presenteert langs de A1 als groene buitenstad, "de voortuin van Apeldoorn".

Deze variatie aan landschappen en gebruiksmogelijkheden is essentieel voor het Apeldoornse woonklimaat en dient daarom als kans voor de stad goed benut te worden. Hierin schuilt onderscheidend vermogen voor de stad en is daarom ook belangrijk voor het investeringsklimaat in de stad.

Profiel Beekbergsebroek

Het gebied Beekbergsebroek vormt een onderdeel van de stadsrand, precies op het snijvlak van Veluwemassief en IJsselvallei. Het gebied vormt daarmee een schakel in de noordzuid-relatie tussen stad en land, maar ook een schakel in de oostwest-relatie tussen Veluwe en IJsselvallei. Tevens ligt het gebied aan de A1, waardoor het gebied van belang is in de profilering en zichtbaarheid van de stad langs een nationale vervoersas. Ook grenst het kanaal aan het gebied dat steeds belangrijker wordt als een recreatieve en landschappelijke as. Deze geografische eigenschappen brengen de volgende kansen met zich mee:

- de stad op een positieve en onderscheidende manier te presenteren aan de A1 binnen de reeks Veluwe-Veluwerandzone-IJsseldal;
- het groen in de stad en recreatieve routes te verbinden aan het Beekbergerwoud;
- een uitloopgebied te bieden aan bewoners uit Apeldoorns grootste stadsdeel De Maten;
- de Veluwe ecologisch beter te verbinden aan de IJsselvallei met het Beekbergerwoud als essentiële schakel;
- zichtbaar te maken dat we een duurzame stad willen zijn die ook ruimte wil geven aan lokale initiatieven op dit gebied

Kansen omliggende ruimtelijke ontwikkelingen

Actuele ontwikkelingen in en rond Beekbergsebroek bieden mogelijkheden de hierboven genoemde kansen te verzilveren die de ligging van het gebied met zich meebrengen:

- Rijkswaterstaat werkt samen met provincies en regio aan plannen de A1 te verbreden, waarbij duurzaamheid en landschappelijke inpassing een belangrijke rol spelen. Hierdoor ontstaan kansen om de kwaliteit van cruciale verbindingen tussen stad en land te verbeteren (w.o. de tunnel A1/Polderweg), toeristische overstappunten te maken of zichtbaar te maken dat de A1 door een regio loopt waar Cleantech en duurzaamheid belangrijk worden gevonden. Ook kan mogelijk de verplichte natuurcompensatie door Rijkswaterstaat worden ingevuld in Beekbergsebroek;
- De ontwikkeling van het Beekbergerwoud door Natuurmonumenten geeft aanleiding te kijken hoe de stad, Beekbergsebroek en Beekbergerwoud goed aan elkaar verbonden kunnen worden en waar we nieuwe natuur willen maken;
- De regio Stedendriehoek heeft een Omgevingsagenda vastgesteld waarin de A1 als één van de dragers van Cleantech is neergezet. Cleantech staat voor de ambitie te komen tot een energieneutrale en duurzame economie en samenleving. Dat uit zich door investeringen in schone technologie, door het duurzaam omgaan met de lokale energievoorziening, mobiliteit, wonen en leefomgeving, onderwijs en arbeidsmarkt. De regio inventariseert de kansen om aan de A1 hier op een zichtbare manier werk van te maken: de A1 als Cleantech-etalage. In 2018 wordt een gezamenlijk actieprogramma opgesteld.
- Wat betreft zonnevelden werkt de gemeente een integraal afwegingskader uit voor het totale buitengebied van Apeldoorn.
- Beleefbaarheid Kanaal: op diverse plaatsen langs het noordelijk deel van het Kanaal wordt geïnvesteerd in recreatieve voorzieningen. De Beekbergsebroek ligt langs het Kanaal en kan op deze ontwikkelingen aansluiten.

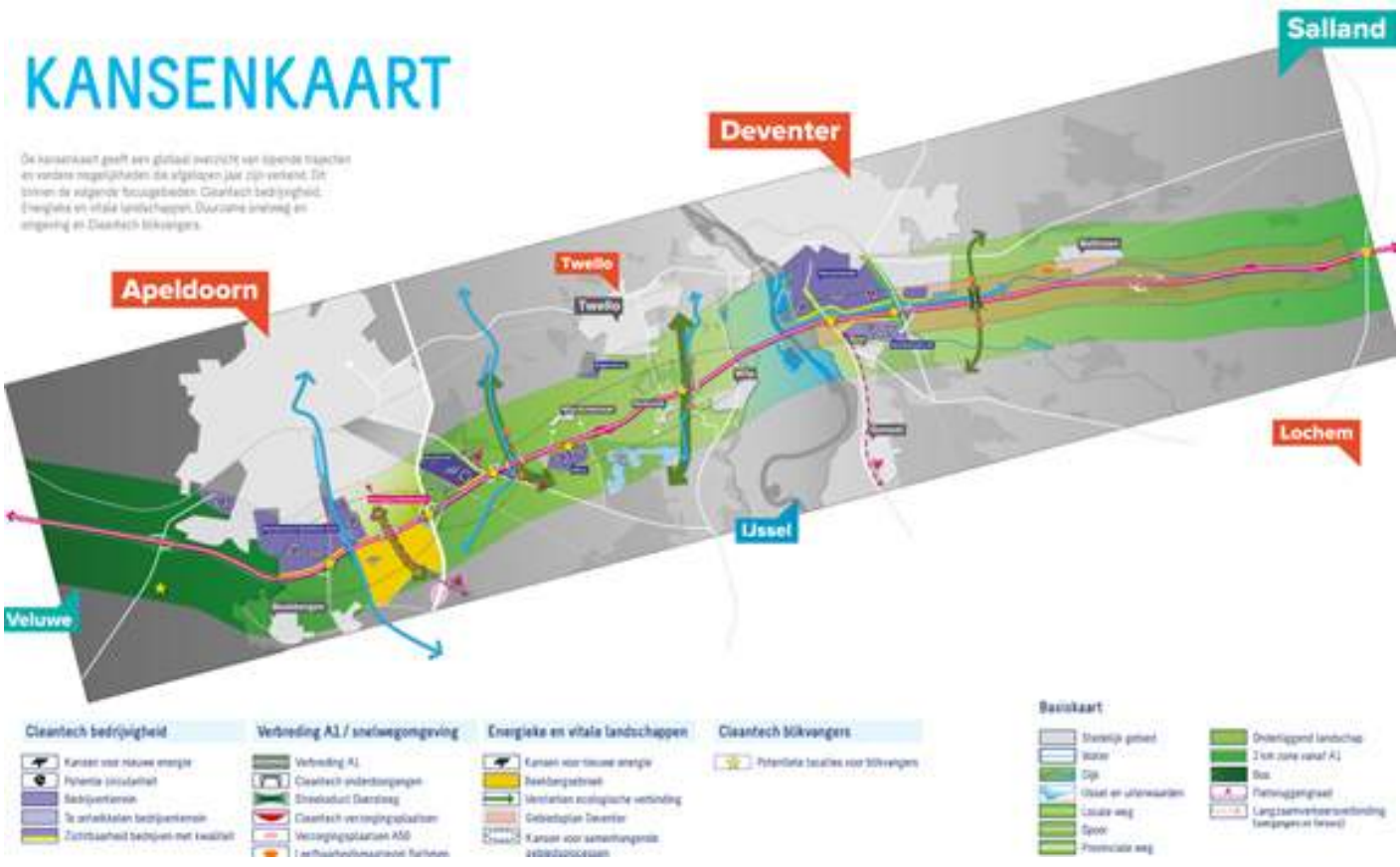

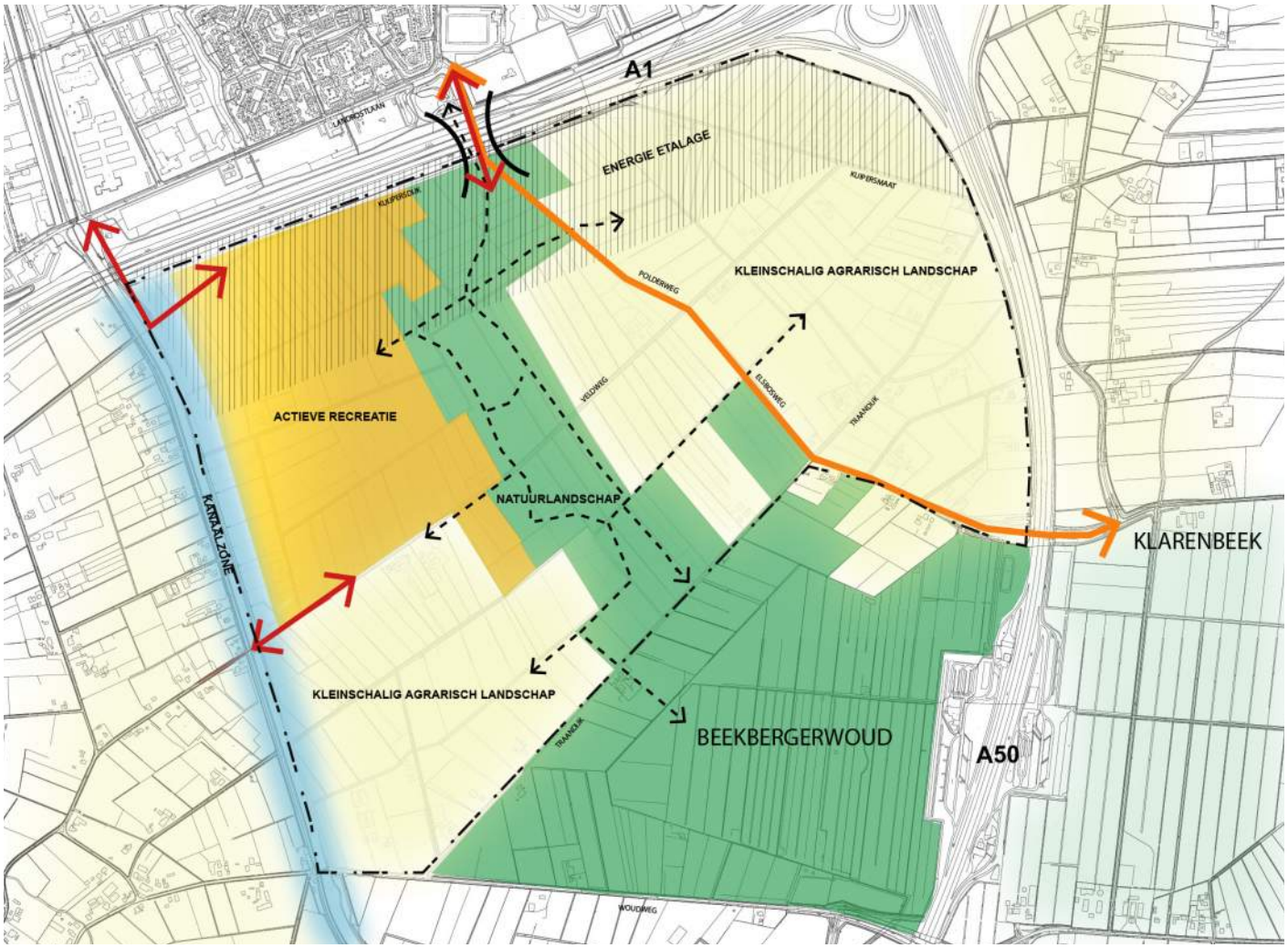

2 GEBIEDSVISIE INITIATIEVEN VERLEIDEN

Een gebiedsvisie met ontwikkel-strategie voor de Beekbergsebroek.

Met als uitgangspunt het raadsbesluit van 15 januari 2015 waarbij voor het gebied de ontwikkelrichting duurzame energieopwekking, natuur en recreatie is vastgelegd is, mede op basis van de plannen van de initiatiefnemers en in samenspraak met betrokkenen een gebiedsvisie voor de locatie gemaakt. De gebiedsvisie gaat vergezeld van een ontwikkelstrategie (w.o. fasering, financiële haalbaarheid). Het dient als basis voor een bestemmingsplan en als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen.

De gemeente wil adequaat kunnen inspringen op nieuwe initiatieven/kansen die voorbij komen. Het is de ambitie om binnen de randvoorwaarden en beperkingen van het gebied nieuwe toevoegingen die bijdragen aan de Buitenstad Apeldoorn en/of haar doelstellingen, te faciliteren en stimuleren door actief op zoek te gaan naar kansen en slim te acteren op ideeen en mogelijkheden die zich voordoen.

Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat betrokkenen in het gebied, dorps- en wijkraden en politieke partijen aandacht hebben gevraagd voor de effecten van de initiatieven op de omgeving. Het gaat daarbij vooral om de effecten van windturbines (die inmiddels als mogelijkheid door de Raad op 9 november 2017 geschrapt zijn) en de verkeersaantrekkende werking van (met name de recreatieve) initiatieven.

3 LANDSCHAP VERSTERKEN DIVERSITEIT

Achtergrond landschap

In de delen van het kleinschalige agrarische landschap en het actieve recreatielandschap zijn het vooral de landschappelijke elementen die het aanzicht van dit landschap kunnen gaan bepalen. Hier is het wel belangrijk dat er gewerkt wordt met gebiedseigen landschapselementen. Enerzijds kunnen dit (kleinere) varianten zijn van bosjes en schraallanden zoals die in de natuurontwikkelingszone zijn te ontwikkelen, maar er zijn ook andere elementen mogelijk. Juist de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap ter plekke geeft daarvoor aangrijpingspunten.

Een onzichtbaar deel van deze ontwikkelingsgeschiedenis ligt onder de grond en wordt gevormd door het begraven landschap. Uit archeologisch onderzoek blijkt dit prehistorisch landschap relatief ongeschonden in de ondergrond aanwezig te zijn. In meer historische tijden is het gebied lange tijd in gebruik geweest als heidelandschap, als onderdeel van de toenmalige middeleeuwse landbouwmethodiek (potstalsysteem). Heide werd begraasd, schapenmest werd verzameld en gebruikt op enkgronden. Is dit in 1872 nog het beeld, 40 jaar later is het gebied verkaveld. Die verkavelingsgrenzen werden vaak beplant met rijen elzensingels, eigen aan de natheid in het gebied. De wisselende eigendommen zorgden ongetwijfeld ook voor een mix aan weilandjes, variërend in intensiviteit aan gebruik, met zijn eigen (halfnatuurlijke) kenmerken, met veel diversiteit aan soorten. Op den duur is het uitgebreide netwerk aan singels onder intensivering van landbouwkundig gebruik weer afgenomen, maar nog altijd zijn de sporen ervan waarneembaar en is dat landschap herleidbaar. Een ander element in de ontginningsgeschiedenis is het sloten- en greppelpatroon dat werd uitgerold om het gebied landbouwkundig te verbeteren. Die sloten, slootjes en greppels zijn aangrijpingspunten voor nieuwe patronen van laagtes, rietruigten, etc. Ten slotte heeft de mens in de beplanting rondom zijn erf, vaak als gebruiksgroen, een toevoeging aan het landschap gegeven. Vormen van erfbeplanting zullen ook in de toekomst een waardevol landschapselement zijn.

Natuur Ontwikkelingsgebied

In de gebiedsvisie Beekbergsebroek is natuurontwikkeling één van de pijlers. De natuur die hier te ontwikkelen is, is niet los te zien van hoe het gebied “landschapsecologisch” in zijn omgeving ligt. Aan de ene kant bepalen dan vooral de ligging, de bodem, de waterkwaliteit en waterpeilen, wat er aan natuur kan ontstaan op een gebiedseigen en duurzame manier. Aan de andere kant zijn ook de verbindingen met andere bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden van belang.

Het gebied bevindt zich op de overgang van de hoger gelegen Veluwe naar het lager gelegen IJsseldal. Ook in het gebied is een daling van het maaiveld van ca. 12m naar 9 m waarneembaar. Het betekent tevens dat waterpeilen hier van nature hoog zijn en deels gevoed worden door water dat ondergronds afstroomt vanaf de Veluwe. Latere waterbeheersing heeft er voor gezorgd dat de waterpeilen minder hoog zijn geworden en kwel minder manifest is.

De ondergrond wordt vooral gevormd door een afwisseling van sneeuwsmeltwaterafzettingen (wat grover), dekzanden (fijner) en ook wel veen, ter plekke van het voormalige Beekbergerwoud, maar ook in uitlopers daarvan in het gebied zelf. Die ondergrond bepaalde waar in de prehistorie verbleven werd. Zo had men de voorkeur voor de hogere stuwwalafzettingen en dekzandruggetjes en was men minder geinteresseerd in de nattere, drassige zones. Die ondergrond, overwegend nat, overwegend arm, bepaalt ook in grote mate de hogere natuurpotentie. Aanwezigheid van opkwellend water vanuit de Veluwe maakt dat die potentie ook tot bijzondere waarden kan uitgroeien.

Daarnaast is zoals gezegd de verbinding met andere natuurlijke gebieden van belang, met de bereikbaarheid voor en uitwisseling van soorten. Allereerst is het gebied, via het Beekbergerwoud, aangehaakt bij de natuurgebieden langs de Beekbergse beek. Een verbindingszone die feitelijk vanaf de hogere delen bij Beekbergen (bron van de beken) naar het oosten toe tot aan de monding in de IJssel doorloopt. Daarnaast is er sprake van een verbinding van het gebied met de stadsnatuur in de bebouwde omgeving van Apeldoorn. Dit via een (te ontwikkelen) groene wig. Het Matenpark in de stad wordt zo verbonden met het Beekbergerwoud.

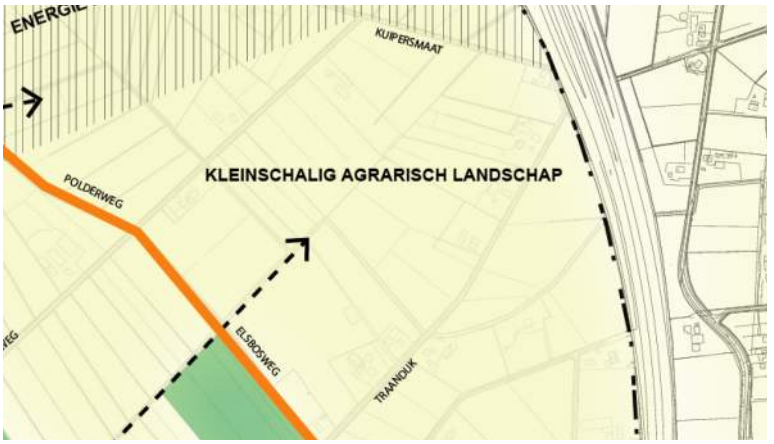

ambachtelijke verwerking en verkoop van streekeigen producten natuur en milieu educatie zorgboerderij kleinschalige verblijfsrecreatie kamperen bij de boer rondleidingen fietsverzorgingsplaats maisdoolhof beeldentuin galerie klompenpad theetuin kunstroute landwinkel theehuis dierenpension sport en spel dagrecreatie fiets- paard- boot- en kanoverhuur

KLEINSCHALIG AGRARISCH LANDSCHAP

Kleinschalig agrarisch landschap

Identiteit

Het gebied dat als kleinschalig agrarisch landschap wordt aangeduid zoekt vooral aansluiting bij het landschap zoals dat er al is: agrarisch maar zichtbaar kleinschalig en divers. Het gaat hier vooral om versterken van die diversiteit, het weer verder aankleden van dat landschap, aansluitend bij lokale initiatieven. Substantiële ingrepen zijn hier niet aan de orde. Wel kan het multifunctioneler. Mooi zou het zijn als er meer “”public footpaths” zouden komen (onze klompenpaden), elzensingels weer op meerder plaatsen de percelen zouden omzomen. Dat voor zover dit inpasbaar in de bedrijfsvoering van ook de agrariër. Daar waar hij/zij op zoek is naar verbreding van economische activiteiten kan dit juist versterkend werken.

Uitgangspunten functies

- kleinschalige functies gericht op landelijk wonen, agrarisch gebruik, recreatief medegebruik of energieproductie voor eigen of lokaal gebruik
- een geringe verkeersaantrekkende werking
- een beperkte milieubelasting rekening houdend met naburige percelen
- aanvullende kleinschalige bebouwing of verharding mogelijk ter ondersteuning van de functie
- bijdrage aan landschapsversterking bij nieuwe functies

kansen

- omgeving (bv. Beekbergerwoud) biedt goede kansen voor recreatief gebruik
- ommetjes kunnen stad en land verbinden en kansen bieden voor agrarische nevenactiviteiten
- door toevoeging van functies bouwen aan het landschap
- oude ontginningslijnen (Veldweg/Traandijk) bieden heldere ontsluiting en mogelijkheid voor samenhangende ruimtelijke ontwikkeling

Recreatielandschap

Identiteit

Het gebied direct ten zuiden van de A1 en aansluitend aan de kanaalzone is het gebied waar vanuit recreatie de grootste mogelijkheden en kansen liggen. In dit gebied moeten de inspanningen gericht zijn op het vergroten en verbeteren van de recreatieve mogelijkheden die passen bij de ambities van Apeldoorn ten aanzien van het toeristisch toplandschap en stedelijk uitloopgebied voor Apeldoorn.

Uitgangspunten functies

- openlucht recreatie met name gericht op lokaal en eventueel bovenlokaal gebruik
- kleinschalige evenementen gericht op landschap, country-beleving, ontspanning
- aanvullend op bestaande recreatieve programma in en rond de stad
- een geringe verkeersaantrekkende werking
- een beperkte milieubelasting
- kleinschalige bebouwing mogelijk ter ondersteuning van de recreatieve functie

kansen

- zone ligt dichtbij kanaal en de stad
- omliggende landschap biedt kansen voor recreatief gebruik: kanaal, groenzone Maten-Beekbergsebroek
- ontsluiting mogelijk vanuit meerdere richtingen: Landrost-laan, Woudweg, Polderweg
- een aaneengesloten stuk grond met de gemeente als eigenaar
- Functies gericht op lokaal en eventueel bovenlokale duur-zame energieproductie

ACTIEF
RECREATIE
LANDSCHAP

picknickplaatsen ambachtelijke verwerking en verkoop van streekeigen producten landgoed kano- boot-, paard- en fietsverhuur manege outdooractivi-teiten rondleidingen, natuur en milieu educatie zorgboerderij hippisch centrum dagrecreatie sport- en spel kleinschalige verblijfsrecreatie kamperen bij de boer trekkershutten sportparcours kleinschalige ho-reca tentoonstellingsruimte, mu-seum huifkarcentrum dierenpen-sion theetuin boerengolf volkstuin hondenuitlaatgebied

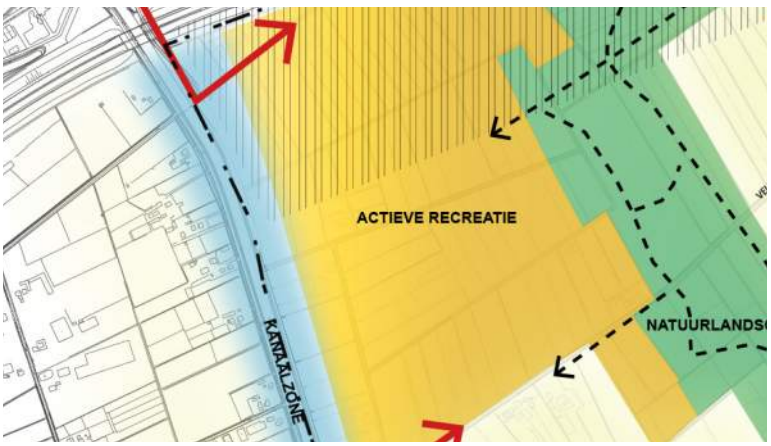

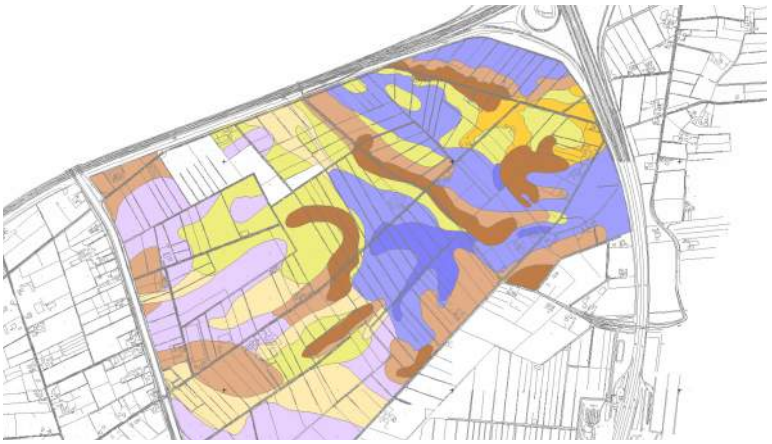

Archeologie Prehistorische bewoning Vindplaatsen Vuursteen Jachtkamp Tijdelijke bewoning Verhalen vertellen Eerste boeren Nederzetting Bronstijd IJzertijd archeologische verwachting Oud Dekzand Jong Dekzand Begraven landschap Natte zones Veen Water Leven met de natuur Gevecht met de elementen Scherven Droge voeten Hoge ruggen Afslagen Schrabbers Dekzandrug erosiedal Welvingen Ondiep Daluitspoelingswaaierafzetting Lemige laagte

BEGRAVEN PREHISTORISCH LANDSCHAP

Begraven prehistorisch landschap

Identiteit

Het gebied op de overgang van de stuwwal in het westen en het IJsseldal in het oosten herbergt in de ondergrond een begraven prehistorisch landschap.
Afgedekt door een klein akkerdekje liggen in de ondergrond nog hogere ruggetjes, veroorzaakt door afgespoelde grindrijke gronden van de stuwwal en extra opgehoogd door oude en jonge stuifduinen. Deze relatieve hoogtes worden omgeven door lagere, drassige gronden met als ultiem dieptepunt een venige laagte in het zuidoosten van het gebied.
Op de hogere drogere gronden verbleven in het verleden graag jagers-verzamelaars uit de Vroege Prehistorie (vanaf zo'n 10.000 voor Christus), helemaal als er water in de nabijheid is.
Verspreid over het gebied zijn dan ook diverse vuursteenkampementen bekend. Ook zijn het potentieel ideale plekken om vanaf de Late Prehistorie (vanaf circa 3400 voor Christus) te gaan wonen en te akkeren. De natte zone werd daarbij niet gebruikt, maar kan bijzondere vondsten opleveren, omdat vaak in natte contexten geofferd is.
Bijzonder is dat binnen het gebied dit prehistorische landschap, als een soort microlandschap met zijn bewoning en gebruik, in de ondergrond bewaard is gebleven.

Uitgangspunten functies

- Bij alle bodemingrepen dient rekening gehouden te worden met het archeologisch bodemarchief
- Het begraven landschap met zijn vindplaatsen kan het beste in de bodem bewaard blijven
- Alle andere functies zijn mogelijk, tenzij rekening wordt gehouden met archeologisch onderzoek
- Grondwaterstandverlaging is niet wenselijk
- Op basis van eerder onderzoek is wel/niet vervolgonderzoek nodig
- Bij de aanleg van nieuwe natuur kan het beste rekening gehouden worden met de oude situatie

kansen

- Het prehistorisch landschap kan als basis voor de reconstructie van het landschap gelden
- In een tentoonstelling, brochure en/of tijdens een informatieve avond kan bewustwording van dit prehistorisch landschap gecreëerd worden. Het is een gebied met een (oud) verhaal
- Er kunnen langs wandelpaden verwijzingen komen in de vorm van kunst, informatiepanelen, speeltoestellen zodat het prehistorisch landschap meer beleeft wordt
- Er kan een thematische wandelroute ontwikkeld worden
- Nieuwe media kan ingezet worden om het prehistorisch landschap meer tot leven te brengen
- Er kan een educatieve leskist ontwikkeld worden voor de Apeldoornse basisscholen, specifiek die in de Maten
- Laat de landschapsontwikkelingsgeschiedenis bij de prehistorie beginnen en schets een mooi chronologisch verhaal, zodat men snapt waarom we nù hìer staan

Archeologisch onderzoek ex situ Kunstzinnige verwijzing 35 cm Reconstructie landschap Tentoonstelling 50 m2 Archeologische begeleiding school Nieuwe media vinden Informatievoorziening Brochure Wandelroute 2500 m2 Proefsleuven Erfgoedwet Archeologische waarden Karterend booronderzoek Opgraven Informatieavond Archeologische Beleidskaart Offergaven Thema Behoud in situ Beleven Educatie geschiedenis booronderzoek Spelen verwijzen tijdlijn

Mogelijke functies

broekbosje natuur en milieu educatie elzensingel poel klompenpad energiebosje rondleidingen fietsverzorgingsplaats vochtig grasland bloemrijk gras sloot boomgaard kunstroute fietsroute bomenrij erfbeplanting solitaire boom natuurcompensatie water broekbosje natuur en milieu educatie elzensingel poel klompenpad energiebosje rondleidingen fietsverzorgingsplaats rietkraag kavelruil

NATUUR ONTWIKKELINGS-GEBIED

Natuurontwikkelingsgebied

Identiteit

- Het gebied dat als groene zone tussen stad en het Beekbergerwoud is gelegen gaat primair dienst doen als een natuurlijke uitloper van het Beekbergerwoud verbinding makend richting Matenpark. Bijzondere natte natuur, broekbos of natte hooilanden maken er deel van uit. Het zal een impuls van biodiversiteit opleveren. Soorten vanuit het Beekbergerwoud kunnen zich er thuis gaan voelen, zoals bijvoorbeeld blauwborst of een kleine karekiet. In de wat opener ruigere schraallanden kan het aanbod van muizen de steenuil voordeel opleveren. De bewoner van Apeldoorn zal dat merken doordat na het passeren van het aangepaste viaduct hij/zij hetzij fietsend, wandelen of struinend het gevoel krijgt onderweg te zijn naar het bijzondere Beekbergerwoud, met spectrum van geluid (karekiet), reuk (hooigras) en zicht (bos- en bloemrijk) om zich heen.

Uitgangspunten en functies

- Robuuste natuurdelen in een mix van bosjes en bloemrijke hooilanden
- Vergroting biodiversiteit door omvorming van eenvormig agrarisch grasland naar natuur
- Aansluiting bij de kenmerken van de basis van het gebied: nat, arm, kwelwater
- Corridor voor wandel- en fietsroutes, met hier en daar een struin pad

kansen

- Beleefbare natuur op een steenworp van de stad
- Ondersteuning recreatieve structuren zowel (radiaal) tussen stad en land alsook(circulair) ter verbinding van grote groengebieden om de stad (Veluwe-Beekbergerwoud-Woudhuis-Weteringsebroek)
- Biedt herkenbare afwisseling en ruggengraat tegenover het agrarische landschap en het recreatieve landschap
- Aanleg natuurcompensatiepoule

4 BIJZONDER: VIADUCT A1 POLDERWEG

Onderdoorgang Polderweg

De A1 loopt hooggelegen langs het coulissen landschap van de Beekbergsebroek. Onder de weg door hebben de inwoners van de wijk de Maten hun recreatieve uitloopmogelijkheden naar dit lommerrijke gebied aan de Veluwerand. Ook wordt de route op dit moment veel gebruikt door scholieren uit Klarenbeek.

De huidige tunnel bij de Polderweg is zeer minimaal vormgegeven en levert veel onveilige situaties op door het krappe profiel gezien de intensiteit van het gebruik door fiets, auto en bus. De verbreding van de A1 geeft de mogelijkheid om deze onderdoorgang zodanig vorm te geven dat een verkeersveilige, sociaal veilige en toekomstvaste verbinding vanuit de Maten naar de Beekbergsebroek ontstaat

De 'Paden Apeldoorn uit' is een specifiek ontwerpvoorbeeld vanuit de inpassingsvisie voor de verbreding van de A1 voor het verbeteren van de recreatieve route tussen Apeldoorn 'De Maten' en het Beekberger Woud waarin de A1 nu deels als barrière fungeert. Met de herinrichting van de onderdoorgang en een nog te ontwikkelen landschappelijk-recreatief profiel door het gebied de Beekbergsebroek, ontstaat een route/rondje naar het Beekbergerwoud.

Ontwerpprincipes
De belangrijkste organiserende principes die worden toegepast zijn het creëren van een continue streeksfeer bij snelweg kruisende routes en het verbeelden van ruime, prettige en veilige onderdoorgangen door goede oriëntatie, materialisatie en verlichting. Ook duurzaamheid in vormgeving is nadrukkelijk een uitgangspunt.

Duurzame verbindingen
Door het verbreden van het profiel ontstaan daarnaast mogelijkheden om duurzame groen- en waterverbindingen te realiseren door het gebied van de Beekbergsebroek naar het Beekberger Woud, die onderdeel uitmaken van het project De Groene Mal.

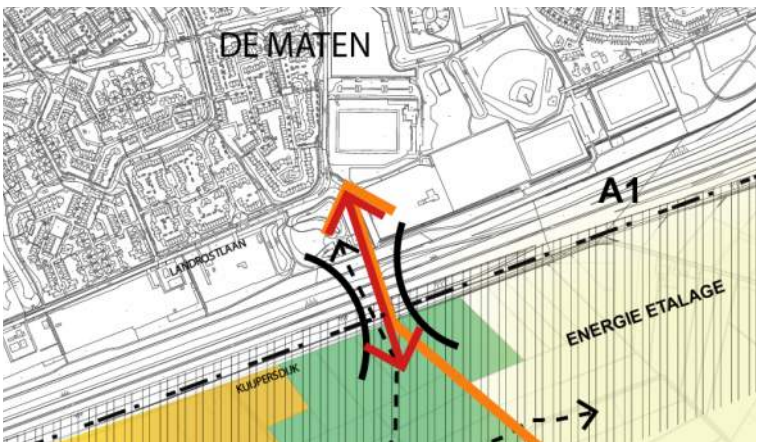

BIJZONDER: KANAALZONE BELEEFBAAR

Beleefbaar Kanaal

In de afgelopen periode is onder regie van de stuurgroep Veluwekroon gewerkt aan het schoonmaken en herinrichten van het noordelijke deel van het Apeldoorns Kanaal, tussen Heerde en Hattem. De belangrijkste aanleiding hiervoor was de grote maatschappelijke belangstelling die tijdens een Gelders Debat in 2009 getoond werd voor de ontwikkeling van het noordelijk deel van het Apeldoorns Kanaal. Inmiddels is de bodemvervuiling aangepakt en zijn via een gebiedsagenda maatregelen uitgewerkt die verder bijdragen aan een beleefbaar kanaal. Zoals de aanleg van het Kanaalpark in Heerde en het Zwitsalpark in met fietroute langs het kanaal in Apeldoorn, een kanaalboulevard in Wapenveld en haven in Apeldoorn, inclusief een ca. 150 meter lange aanlegplaats. Met het afronden van deze werkzaamheden liggen er nog meer kansen om het kanaal recreatief te benutten.

Meer 'reuring' op en om het kanaal

Het is belangrijk dat het kanaal een onderdeel wordt van de toeristische recreatieve structuur van de zes gemeenten en de Veluwe. Niet alleen als een kanaal dat een cultuurhistorisch/landschappelijke relict is. Maar een gebied waar straks plaats is voor recreatief medegebruik op en langs het water. Beleving van het kanaal door het gebied beter recreatief te ontsluiten met fiets- en wandelroutes. Het gebruik te stimuleren van het water zelf door bijvoorbeeld het mogelijk te maken om er te zwemmen. Of het kanaal geschikt te maken voor roeiverenigingen en/of het bevaren met kano's of andere kleine recreatiebootjes. Dit hoeft ook niet perse zonder overstap. Je kunt ook van het ene op het andere bootje overstappen bij een barrière of van een bootje op een ander vervoermiddel of beperkt rondje varen binnen een segment van het kanaal zoals bijvoorbeeld met een barbecue-bootje of varende hottub.

Uitdaging

Kunnen we ondernemers en bewoners ook uitdagen om de recreatieve functie van het water verder te versterken zonder in te zetten op het mogelijk maken doorgaand vaarverkeer. Je kunt immers ook op een andere manier het kanaal ervaren dan vanaf het water. Bijvoorbeeld door er in te vissen, te zwemmen, er langs te fietsen of te wandelen. Door het organiseren van arrangementen in combinatie met activiteiten op en rond het water zoals de varende hottub, het laten zien van de cultuurhistorie, etc.

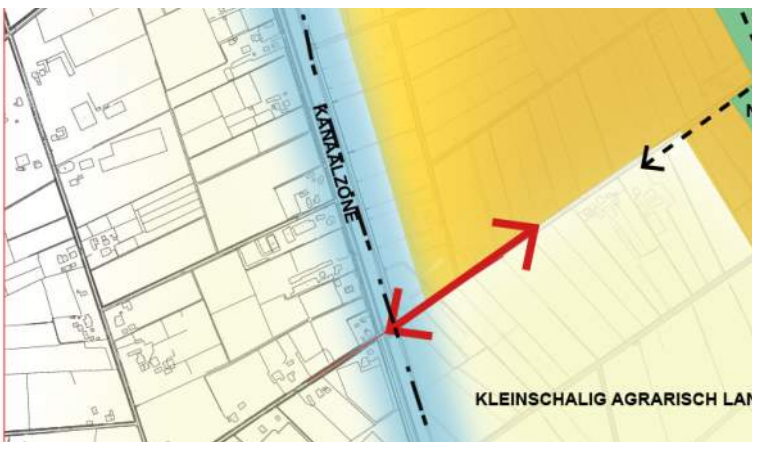

BIJZONDER: CLEANTECH ETALAGE

Samenwerking in Gebiedsopgave

De gebiedsopgave Stedelijk Netwerk Stedendriehoek heeft tot doel het versterken van de economische kracht en het vestigingsklimaat van de regio, onder de noemer Cleantech. Dat staat voor de ambitie te komen tot een energieneutrale en duurzame economie en samenleving.

Cleantech-etalage
In het gebied van de Beekbergsebroek kan Apeldoorn op een zichtbare manier werk maken van de lokale schone energievoorziening. Door de verhoogde ligging van de A1 is het naastgelegen gebied een daadwerkelijke etalage waar initiatieven op het gebied van energie en duurzaamheid een zichtbare plek kunnen krijgen, als volwaardig onderdeel van de 'voortuin' van Apeldoorn.

Uitgangspunten functies
- functies die substantieel bijdragen aan de energiebehoefte van de stad en regio zichtbaar maken van de 'Cleantech-regio'
- een geringe verkeersaantrekkende werking
- bij milieubelasting rekeningen houden met gebied zelf en De Maten
- kleinschalige bebouwing mogelijk ter ondersteuning van de energiefunctie

kansen
- energieproductie zichtbaar vanaf snelweg, zuidoriëntatie snelweg biedt mogelijkheden voor zonne-energie
- koppeling eventuele milieuhinder met bestaande hinder snelweg.
- wat betreft zonnevelden werkt de gemeente een integraal afwegingskader uit voor het totale buitengebied van Apeldoorn.

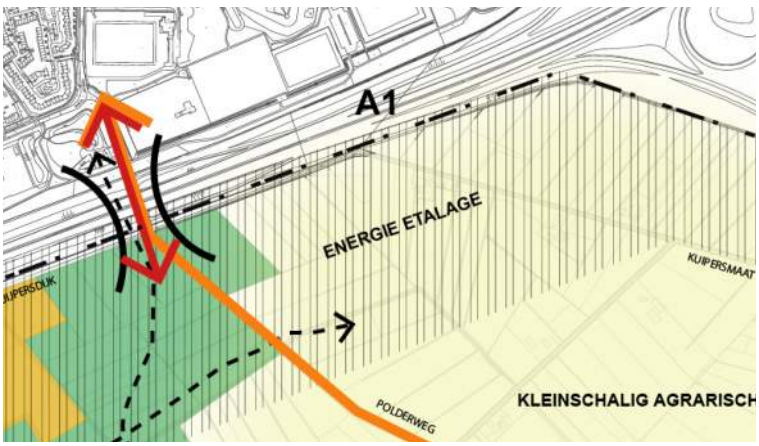

groene gevel

zonne-geluidscherm

zonnekas

recreatie

energielandschap

natuurontwikkeling

5 REALISATIESTRATEGIE
ACTIEF
INTEGRAAL

Aanleiding

De gebiedsvisie vloeit voort uit het raadsbesluit van 15 januari 2015. Hierin kreeg het college opdracht om een ruimtelijk raamwerk voor de Beekbergsebroek uit te werken voor de functies natuur, recreatie en duurzame energieopwekking. Als voorwaarden stelde de raad dat de verkeer aantrekkende werking van initiatieven beperkt moet zijn en dat voor het opnemen van ruimte voor eventuele windmolens draagvlak moet zijn.

De gebiedsvisie bestaat uit drie producten: een kaart en een toelichting inclusief een aanpak (realisatiestrategie). De kaart geeft aan waar de functies mogelijk zijn. De toelichting beschrijft de kwaliteiten van het gebied en geeft voorbeelden van initiatieven die passen binnen de functies.

Ruimtelijke beleid

- Structuurvisie Apeldoorn Buitenstad
- Verbreding A1
- Cleantech Stedendriehoek (gemeenten, provincie Gelderland, ondernemers en onderwijsinstellingen). Omgevingsagenda 3.0
- Programma stadsranden (provincie Gelderland)
- Groene Mal (gemeente Apeldoorn)
- Nieuw beleid inzake de energieambitie (uitvoeringsagenda Energietransitie 2017-2020)

Gebruik

De gebiedsvisie verwoordt de ambities voor een uniek stuk buitengebied van Apeldoorn en geeft aan waar in de Beekbergsebroek welke functies mogelijk zijn. Daarmee zegt het document dus ook dat de voorkeur niet naar andere functies uitgaat.

Met de visie komt een einde aan een periode van onduidelijkheid nadat eerder de gemeente van de vestiging van een regionaal bedrijventerrein afzag.

De gebiedsvisie is ook een communicatiemiddel bij de regionale samenwerking en het verkrijgen van cofinanciering. De Beekbergsebroek ligt strategisch langs de A1. Dat maakt het gebied tot een goede plek voor het onderzoeken en 'landen' van allerlei ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het vlak van duurzame energie en natuur. In regioverband stemt de gemeente hierover af met de provincie, Rijkswaterstaat en vertegenwoordiging van ondernemers en onderwijs: het traject Cleantech A1-zone

Op de gebiedsvisie volgt geen directe aanpassing van het bestemmingsplan buitengebied. De gemeente weet immers nog niet waar initiatieven in de vlekken worden ontplooid. Bestaande rechten van bewoners en ondernemers in de Beekbergsebroek blijven gehandhaafd. Als kansen zich voordoen, dan treedt de gemeente in minnelijk overleg met betrokkenen. Denk bijvoorbeeld aan de aankoop of ruil van grond en de herbestemming hiervan voor de aanleg van het natuurontwikkelingsgebied. Het voorhanden hebben van de visie vergemakkelijkt het behandelen van aanvragen van initiatiefnemers voor een bestemmingsplanwijziging.

Inspraak

Voorafgaand aan de ter visie legging van de concept gebiedsvisie zijn diverse bijeenkomsten gehouden, zoals op 22 juni en 12 december 2016. Voorts heeft een aantal bewoners individueel met de gemeente gesproken of schriftelijk zijn (haar) mening gegeven. De concept gebiedsvisie lag van 24 november 2016 tot

waterberging

zonnebos

recreatie

beeldentuin

klompenpad

landwinkel

5 januari 2017 ter inzage. Hierop zijn 308 reacties ontvangen. De hoofdlijnen van de inspraak waren:

- Bijna de helft van de insprekers vindt dat de Beekbergsebroek moet blijven zoals het gebied nu is: een overwegend kleinschalig agrarisch landschap;
- Er is veel steun voor de ontwikkeling van de groene wig, de verbreding van de tunnel onder de A1 en aanleg van een apart fietspad langs de Elsbosweg/Polderweg;
- Er is in het gebied geen steun voor de ontwikkeling van recreatieve mogelijkheden;
- Er is geen steun voor windmolens en (in het gebied) de energie-etalage en voor de mogelijkheid van zonneparken aldaar.

Vertrekpunten voor uitvoering, rollen

Gemeente

Er is geen blauwdruk voor de totale ontwikkeling van de Beekbergsebroek en ook niet voor de financiering daarvan. Trefwoorden zijn 'organisch' en integraal. Dat maakt de uitvoering een proces waarbij de globale stip op de horizon vaststaat (de visie), maar de weg erheen niet.

Juist bij zo'n aanpak is het van belang dat de gemeente alert is en de regie houdt. Anders dooft de ontwikkeling uit. De gemeente heeft het overzicht en de regionale contacten en zoekt bij rijk en provincie actief naar de financiële middelen voor het realiseren van de ambities. Behalve een regierol treedt de gemeente soms zelf als initiatiefnemer op. Dat ligt bijvoorbeeld voor de hand bij natuurontwikkeling en bij verkeer (tunnel A1, fietspad Polderweg). De gemeente brengt potentiële initiatiefnemers in kaart en zoekt daarbij een passende manier om hen over de kansen in de Beekbergsebroek voor te lichten (promotie) en hen te ondersteunen. Binnen de gemeentelijke organisatie worden zo mogelijk dan slimme combinaties gelegd. Het gaat hierbij vaak om dat ene duwtje.

Voor het realiseren van de ambities heeft de gemeente soms grond nodig of zijn het initiatiefnemers die de gemeente met een stuk grond kan helpen. Dit speelt o.a. bij natuurontwikkeling, de aanleg van het fietspad tussen Klarenbeek en De Maten en bij de versterking van het enige volwaardige boerenbedrijf in de Beekbergsebroek. De gemeente kiest hier voor een actieve rol.

De gemeente bewaakt dat bij de uitvoering van de gebiedsvisie ook sociale aspecten bij de afwegingen betrokken worden. De visie is meer dan een ruimtelijk kader. Voorbeeld: in het dorp Hoenderloo worden door de gemeente ontwikkelingen gefaciliteerd die door bewoners zelf zijn aangedragen en worden aangelegd en onderhouden, bijvoorbeeld openbaar groen. Dit soort participatie met bewoners en initiatiefnemers zou ook in de Beekbergsebroek kunnen.

Bewoners en ondernemers

Per functie zijn gebruikers en belanghebbenden aan te wijzen. Voor sommige functies is de kring groter dan de bewoners van de Beekbergsebroek zelf. Bewoners van De Maten recreëren in het gebied, er loopt een fietsroute vanuit Klarenbeek doorheen en de mogelijkheid van het toevoegen van duurzame energieopwekkers, zoals zonnepanelen, kan het aanzicht van heel Apeldoorn veranderen en in het bijzonder voor bewoners van de Beekbergsebroek, Lieren, Oosterhuizen, De Maten en Malkenschoten. Bewoners en ondernemers hebben veel kennis van de Beekbergsebroek. De gebiedsvisie wordt daarom participatief ontwikkeld. Na vaststelling van de visie wordt uitgewerkt wordt via welke vorm dit het beste kan.

Initiatiefnemers

De gemeente heeft in 2014 om initiatieven gevraagd. Met een aantal partijen is gesproken. Uiteindelijk bleven over, de plaatsing van in totaal drie windmolens (deA/De Wolff), outdoor activiteiten (Out2play), een tijdelijke mobiele vlieger die stroom opwekt (e-Kite) en het mogelijke beheer van de groene wig door Natuurmonumenten. In de inspraak zat ook een idee voor een landgoed. Omdat de gebiedsvisie geen blauwdruk is, stelt de gemeente zich in de ideevorming meedenkend en actief op. Niet alle ideeën leiden meteen tot een ruimtelijke vraag die aan de projectgroep planinitiatieven (PPI) voorgelegd kan worden. Met een initiatiefnemer bekijkt de gemeente wat de beste weg naar uitvoering is. Als de gemeente aan zet blijkt, dan wordt het idee door de lijnorganisatie opgepakt.

Ruimtelijk

Beeldkwaliteit

Ingeschat wordt dat zonder investeringen en regie het landschap in de Beekbergsebroek langzaam aan kwaliteit inboet. Daarom is de ambitie om aan initiatiefnemers te kunnen vragen dat zij meewerken aan het behouden en versterken van de kwaliteiten in de Beekbergsebroek.

Integraliteit: toetsen op drie thema's

Een initiatief bekijkt de gemeente niet op zichzelf staand, maar in samenhang met alle thema's. Het initiatief moet zo mogelijk voor én natuurontwikkeling, én recreatief medegebruik én verduurzaming iets betekenen. Dat wil zeggen dat een initiatiefnemer met bijvoorbeeld een recreatief idee ook zal moeten inzetten op het

gps tochten

zonnevelden

archeologie

buiten

wellness

actief

tegelijkertijd versterken van gebiedseigen natuurwaarden en op een zo duurzaam mogelijk energiegebruik.

Kleinschalig agrarisch landschap
In de vlek kleinschalig agrarisch landschap wordt daarom met voorrang met het instrument 'verevening' gewerkt. Dat wil zeggen dat in deze zone ruimtelijke initiatieven ruimhartig worden ontvangen als ze tegelijkertijd bijdragen aan de versterking van het kleinschalige landschap. Dit is niet vrijblijvend. Zo kunnen er landgoedjes worden toegestaan (met een landhuis van allure) als er tegelijkertijd 5 hectare toegankelijke natuur en landschap wordt ontwikkeld. Maar vooral kleinere initiatieven zijn denkbaar. Ook dan staat er tegenover de m2 aan ontwikkelingsruimte die wordt geboden de ambitie om initiatiefnemers een bijdrage aan realisatie van landschapselementen te vragen, zoals de aanleg van singels, poelen, bosjes en wandelpaden. Dit wordt nader uitgewerkt.

Actief recreatielandschap
In de vlek actief recreatielandschap gaat het om een maatwerkconcept. De inzet van compensatie of verevening is hier niet snel van toepassing. Welk concept er ook wordt ontwikkeld, steeds zal worden bezien of het ook bijdraagt aan vergroening en verduurzaming van het gebied. Op voorhand is dat niet te duiden. Zo zal bijvoorbeeld een ontwikkeling van een maisdoolhof alleen niet zomaar worden omarmd, maar wellicht wel als delen maisakker gelijktijdig wordt ongevormd tot kruidenakker. Ook zou bijvoorbeeld een golfbaan zijn te ontwikkelen als deze zich voegt in een te ontwikkelen elzensingellandschap en bijdraagt aan de versterking van het landschap.

Natuurontwikkelingsgebied
In de vlek natuurontwikkelingsgebied wordt met voorrang met het instrument 'natuurcompensatie' gewerkt. Dat wil zeggen dat de terreinen worden gereserveerd voor natuurontwikkeling, als compensatie voor elders verloren gegane natuur. In de regelgeving omtrent natuur (Nbwet, Boswet, Flora en Faunawet en de Omgevingsverordening) is het zo dat als er ergens een bestemming natuur verdwijnt, deze moet worden gecompenseerd. Dat kan op of nabij de locatie waar de natuurbestemming is verdwenen maar ook op een andere locatie gerealiseerd worden. In de natuurzone worden deze compensatiemogelijkheden aangeboden. Dat betekent dat er een definitieve bestemming natuur op zal worden gelegd op moment dat compensatie-afspraken zijn vastgelegd (hetzij in de compensatiepoule hetzij bij andere compensatiezaken). De kosten die gepaard gaan met deze bestemmingswijziging, alsook de inrichting en het beheer, komen ten laste van degene die verantwoordelijk zijn voor de compensatienoodzaak. De financiering moet dus voortkomen uit die compensatietrajecten. De invulling van de natuurzone wordt mede bepaald door de compensatie-eisen wat er toe zal leiden dat in deze zone het accent op natuur zal liggen.

De realisatie van een deel van het natuurontwikkelingsgebied (ca 7 ha) loopt vooruit op de gebiedsvisie omdat in het kader van de Groene Mal eerdere besluitvorming geweest is en omdat er een subsidievoorwaarde is dat dit deel in 2017 aangelegd moet zijn. Er zijn nu contacten met grondeigenaren over eventuele grondruilen waarvan én de gemeente én de bewoners profiteren (bijvoorbeeld grasland dichter bij de genoemde boerderij).

Momenteel onderzoekt de provincie Gelderland de mogelijkheid om vooraf locaties in te richten ten behoeve van natuurcompensatie, de zogenoemde compensatiepoules. Een compensatiepoule is een locatie die met dit doel alvast is ingericht met compensatienatuur en de bestemming natuur heeft. Compensatieplichtige initiatiefnemers uit de gemeente, maar ook van elders binnen de provincie Gelderland kunnen daar dan op hun kosten natuur laten ontwikkelen. Het feit dat de gemeente Apeldoorn in de vlek natuurontwikkelingsgebied eigendommen heeft, biedt kansen voor een compensatiepoule van 20 hectare en daarmee voor het feitelijk realiseren van de natuurambities.

Inmiddels is duidelijk dat de Beekbergsebroek een serieuze kandidaat voor een natuurcompensatiepoule is. De ambitie is om hierover nu met de provincie concrete afspraken te maken. Toepassing van de poule betekent de volgende dingen:

- een kleine verschuiving van de natuurzone vanwege al enkele uitgevoerde kavelruilacties in samenspraak met lokale agrariër en tegelijkertijd om een betere aansluiting te krijgen bij de natuurpotenties in het gebied;
- tevens een beperkte uitbreiding van de natuurzone om meer ruimte te geven aan bos en bosstructuren die onderdeel moeten zijn van de compensatiepoule en deze landschappelijk goed in te kunnen passen, rekening houdend met open en gesloten stroken;
- het deel van de natuurzone dat als compensatiepoule dienst gaat doen wordt grotendeels (vooraf) bekostigd door de provincie; dit omvat de kosten voor afwaardering (van landbouw naar natuur), van inrichting, beheer en onderzoeks- en plankosten;

zon op talud

routes

zonneenergie

verbindingen

activiteiten

kunst

- de gemeente brengt de gronden hiervoor in (voor zover eigendom) en aanvullend zal plaatselijk nog grondruil en pachtvrij maken van grond moeten plaatsvinden;
- kosten die samenhangen met de recreatieve ontsluiting van de natuurzone zijn geen onderdeel van de compensatie (en de provinciale financiering) en zullen vanuit gemeentelijk budget worden aangevuld. Geschat wordt dat het om €190.000 gaat;
- de gemeente neemt de "restwaarde" van de natuurgronden voor eigen rekening; met die resterende afboeking is nog een bedrag gemoeid dat vooralsnog geschat wordt op € 50.000.

Duurzame energieopwekking
Na vaststelling van de gebiedsvisie kunnen in deze strook initiatieven ontplooid worden. Die hoeven dus niet te wachten totdat de gemeente haar duurzame energiebeleid heeft uitgewerkt. Deze zone sluit niet uit dat ook elders in de Beekbergsebroek duurzame vormen van energieopwekking een plek kunnen krijgen.

Verkeer
Bij de totstandkoming van de gebiedsvisie hebben vooral bewoners buiten de Beekbergsebroek opnieuw de fietsonveiligheid van de Elsbosweg/Polderweg genoemd. Dit probleem staat ook in de Verkeersvisie. Vertrekpunt bij nieuwe initiatieven is dat zij van het bestaande wegennet gebruik moeten maken en dat de gemeente niet (mee)betaalt aan nieuwe infrastructuur ten behoeve van de initiatieven.

Economie

De gebiedsvisie heeft een beperkt direct werkgelegenheidseffect. Door de gekozen ontwikkelingsrichting natuur, recreatie en duurzame energieopwekking en het vertrekpunt dat het verkeer in de Beekbergsebroek slechts gering mag toenemen, is er geen ruimte voor grootschalige bedrijvigheid. Alleen in de vlekken recreatielandschap en kleinschalig agrarisch landschap kan sprake zijn van transformatie naar of nieuwvestiging van enkele kleine bedrijven of nevenactiviteiten. Binnen het kleinschalig agrarisch landschap wordt de aanwezigheid van agrarische bedrijvigheid en in het bijzonder van één volwaardige boerderij met gronden in de Beekbergsebroek gezien als een bijdrage aan het halen van doelen uit deze gebiedsvisie.

Grond en bestemmingen

Zoals gezegd, gaat de gemeente niet op basis van de gebiedsvisie het hele bestemmingsplan buitengebied wijzigen. De gebiedsvisie heeft betrekking op de gronden gelegen binnen het bestemmingsplan Het Woud. Dit bestemmingsplan dat door de raad is vastgesteld op 19 september 2013 kent een wijzigingsbevoegdheid om agrarisch gronden om te zetten naar natuur. Zo nodig kan deze procedure worden toegepast. Voor de overige initiatieven die in overeenstemming met de gebiedsvisie zijn wordt naar de meest passende ruimtelijke procedure gezocht. Dit is onder andere afhankelijk van het aantal initiatieven en hun mogelijke onderlinge samenhang (locatie, verkeer, landschap, enzovoort).
In de Beekbergebroek heeft de gemeente eigendommen (grond en gebouwen). Ingeschat wordt dat die maar ten dele voor de uitvoering van de gebiedsvisie nodig zijn. Het is beleid dat de gemeente niet onnodig eigendommen aanhoudt.
Echter, teneinde sturing te kunnen houden op bijvoorbeeld de realisatie van de natuurcompensatiepoule en het fietspad, is de gemeente voorlopig terughoudend met verkoop aan derden en zal per pachtcontract worden bekeken wat mogelijk is.

Organisatie van uitvoering

Ondersteuning initiatiefnemers
Op dit moment zijn vijf initiatieven bekend (groene wig, natuurcompensatiepoule, Out2play, e-Kite en een landgoed). Voor de aanleg van de groene wig en de eventuele overdracht van het beheer aan Natuurmonumenten is al een gemeentelijk projectleider aan de slag. Als de gebiedsvisie wordt vastgesteld, kunnen initiatiefnemers – voor zover van toepassing - een aanvraag voor een bestemmingsplanwijziging en een omgevingsvergunning indienen. Dat is een regulier werkproces waarvoor eventueel een anterieure overeenkomst met bijbehorend kostenverhaal opgesteld wordt.

Het werkproces op het gemeentehuis voor nieuwe initiatiefnemers is dat de PPI ruimtelijke ideeën behandelt. Het PPI-advies geeft de indiener een eerste idee van de haalbaarheid. Bij grotere initiatieven kan vervolgens een ontwikkelplan nodig zijn. Dat wordt dan met de initiatiefnemer projectmatig opgepakt (projectgroep, anterieure overeenkomst enzovoort).
Hoewel het uitgangspunt een organische realisatie van de gebiedsvisie is, wordt ingeschat dat de inzet van een contactpersoon / gebiedsmakelaar (voor de periode van 2 jaar) de realisatie

recreatie

bloemenpluk

blotevoetenpad

logies

zonnekas

futuristisch

bevordert. Voorgesteld wordt om voor de kosten hiervan aanvullende dekking te zoeken. De contactpersoon brengt scherpte in een idee en de benodigde informatie aan, eventueel samen met adviseurs uit de lijnorganisatie, de stadsdeelmanagers en relatiebeheerders economische zaken. Deze aanpak helpt zowel de initiatiefnemer als de gemeente. De gebiedsmakelaar is ook verantwoordelijk voor het organiseren van externe financiering

Er zijn in het gebied bewoners en bedrijven (zoals het dierenasiel en de boerderij) die de gemeente wel eens hun wensen verteld hebben. De gebiedsvisie kan aanleiding zijn om dat nu op te pakken.

Communicatie
De Beekbergsebroek ligt op een plek die interessant is voor de realisatie van diverse beleidsdoelen, zowel gemeentelijke als provinciale en mogelijk zelfs van het rijk. Denk aan de natuurcompensatiepoule, de groene verbinding tussen het Beekbergerwoud en de stad en het traject Cleantech A1-zone. De gemeente zal de gebiedsvisie actief in het overleg met en de lobby bij deze overheden gebruiken. Bij de voorbereiding van de verbreding van de A1 volgt de gemeente op de voet wanneer en hoe de maatregelen van Rijkswaterstaat de Beekbergsebroek raken. Denk aan het opschuiven van het talud en de verbreding van de tunnel.

Ervan uitgaande dat de gebiedsvisie maar ten dele bedoeld is voor de vestiging van nieuwe bedrijven en dat op kleinschaligheid wordt ingezet, zal de acquisitie bescheiden zijn en wordt zo veel mogelijk via de bestaande communicatie gedaan, bijvoorbeeld de relatiebeheerders economische zaken. Het realiseren van de energie-etalage betekent mogelijk wel een actieve inspanning die samenhangt met de eigen uitvoeringsagenda Energietransitie 2017-2020) en Cleantech.

Voor de ontwikkeling van recreatieve routes wordt contact gezocht met o.a. wandel-, fiets- en natuur- en milieuorganisaties.

De gebiedsvisie wordt organisch uitgevoerd. Bekend is dat de bewoners uit de Beekbergsebroek bij de uitvoering betrokken willen worden. Met hen, maar ook met de wijkraad Zuidoost en de dorpsraden wordt een passende vorm gezocht. Hierbij wordt meegenomen de samenwerking met de gebiedsmakelaar en eventueel benodigde ondersteuning.

Financiën

Uitvoeringskosten
Organisch ontwikkelen betekent dat de gemeente voorzichtig moet zijn met het (voorbereiden van) investeringen in het ruimtelijk casco van de Beekbergsebroek. De gemeente weet immers nog niet waar in de vlekken natuur, recreatie en duurzame energie initiatieven worden ontplooid. Hierop zijn wel uitzonderingen:
1. De gemeente kan met relatief kleine projecten de ontwikkeling aanjagen en zichtbaar voor bewoners en bezoekers maken. Dit vergt werkgeld. Het gaat dan om bijvoorbeeld het eerste herstel van landschapsstructuren en communicatie (bijvoorbeeld panelen). Geschat wordt dat minimaal een budget van €100.000 nodig is;
2. Het is belangrijk dat initiatiefnemers door medewerkers van de lijnorganisatie die bekend met de gebiedsvisie zijn verder geholpen worden. Voor de periode van 2 jaar is € 25.000 aan mensuren nodig;
3. Hoewel het uitgangspunt een organische realisatie van de gebiedsvisie is, wordt ingeschat dat de inzet van een eigen contactpersoon / gebiedsmakelaar (voor de periode van 2 jaar) de realisatie bevordert. De aanvullende, incidentele kosten hiervan zijn € 80.000;
4. Om de gebiedsmakelaar effectief te laten zijn wordt een aanvullend eenmalig werkbudget van € 100.000 voorgesteld.
5. Voor kleine promotie is € 10.000 nodig;
6. Voor de realisatie van een deel van het natuurontwikkelingsgebied is de financiering deels rond. De benodigde grond kan via grondruil verworven worden. De realisatie kost de gemeente dus niets en is al opgepakt;
7. Afspraken met de provincie Gelderland over een natuurcompensatiepoule. Voor afwaardering van de restwaarde en recreatieve ontsluiting zijn € 240.000 nodig;
8. Teneinde sturing te kunnen houden op bijvoorbeeld de realisatie van de natuurcompensatiepoule en het fietspad is de gemeente voorlopig terughoudend met verkoop aan derden en zal per pachtcontract worden bekeken wat mogelijk is.
9. Door de verbreding van de A1 moet de huidige tunnel onder de A1 vergroot worden; alleen verlenging volstaat niet. Vergroting is een voorwaarde om de Beekbergsebroek sociaal en verkeersveilig te ontsluiten en een ecologische verbinding te realiseren. Inmiddels heeft Apeldoorn de toezegging van Rijkswaterstaat dat de tunnel vergroot wordt. Rijkswaterstaat,

zonneveld

boomgaard

laanstructuur

struinnatuur

doolhof

bio toerisme

de provincie Gelderland (€ 2,9 mln) en de gemeente (€ 0,7 mln) betalen hieraan mee;
10. Kostenverhaal kan worden gepleegd naar rato van de draagkracht van twee beoogde thema's, namelijk recreatie en duurzame energieproductie. Naar verwachting zal deze draagkracht beperkt zijn waarbij voorkomen moet worden dat het principe van kostenverhaal de ontwikkeling van de Beekbergsebroek op slot zet.

Samengevat zijn de kosten van uitvoering:

Aanjaagbudget		€ 100.000
Adviesuren (2 jaar)		€ 25.000
Bijdrage natuurcompensatiepoule		€ 240.000
Promotie		€ 10.000
(Diverse media)		
	Subtotaal	**€ 375.000**
Gebiedsmakelaar (2 jaar)		€ 80.000
Extra aanjaagbudget		€ 100.000
	Totaal	**€ 555.000**

Dekking
De gebiedsvisie is een uitwerking van de structuurvisie Apeldoorn Buitenstad. Hierdoor heeft de gemeente de mogelijkheid om aan initiatiefnemers een bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen te vragen. Dat lijkt bij de Beekbergsebroek echter weinig haalbaar vanwege de gekozen thema's. De visie zet in op natuur, (kleinschalige) recreatie en duurzame energie; woningbouw ontbreekt. Zoals gezegd, hebben de thema's een beperkt direct economisch effect. De inschatting is dan ook dat toepassing van 'bovenwijks' de organische ontwikkeling van de Beekbergsebroek kan belemmeren.

Dat ligt anders bij de integraliteit die de gebiedsvisie nastreeft. Initiatiefnemers wordt bij de uitvoering van hun idee gevraagd een meerwaarde leveren voor de andere thema's. Denk aan de ontwikkeling van een kleine camping met de gelijktijdige restauratie van een naastgelegen houtwal. De gebiedsvisie is de basis om dit via een anterieur contract met initiatiefnemers vast te leggen. Zoals gezegd, ondersteunt de gemeente initiatiefnemers hierbij door te zoeken naar slimme combinaties die de kosten verlagen en de toegevoegde waarde vergroten.

Soms vergt een initiatief aanpassing van de openbare ruimte. In dat geval investeert de gemeente en verhaalt zij de kosten via een anterieur contract. Eventuele planschade wordt altijd op initiatiefnemers verhaald.

Er wordt de mogelijkheid van een fonds onderzocht. De financiering kan vanuit verschillende kanten komen, zoals Cleantech. Een krediet van de raad voor uitvoering van de gebiedsvisie blijft evenwel nodig, ook omdat naar verwachting een deel van de subsidies op basis van cofinanciering wordt verstrekt. Voorgesteld wordt om dit bij de integrale afwegingen rondom de MPB 2019-2022 te betrekken.

Aandachtspunten bij een eventueel fonds zijn o.a. omvang, looptijd, bestedingsdoelen, betalingswijzen (periodieke stortingen of een eenmalig bedrag), zeggenschap bewoners en toezicht. Gelet op het beperkt direct economische effect van de thema's wordt niet verwacht dat het fonds uit grondtransacties gevoed kan worden.

Planning

Evaluatie na 2 jaar

broekbos

elzensingel

vochtig grasland

bomenrij

poel

energiebosjes

BIJLAGE
INGREDIENTEN ONTWIKKELING LANDSCHAP

De onderdelen: bos en schraalland en tussenvormen

De natuur ter plekke ontwikkeld kan worden is dan ook met name natuur die typisch is voor die overgang Veluwe-IJsselvallei, gebruik maken van die ondergrond. Natte broekbossen (elzen) vormen daarin de kern van het Beekbergerwoud met uitlopers in het gebied. Maar ook minder natte (essen, eiken) bossen behoren hier tot de van nature ter plekke aanwezige bossen.
In het gebied is het bos al lang verdwenen (nog het laatst in het Beekbergerbroek in 19e eeuw) en lange tijd vervangen door (natte) heiden en schraallanden. Die heideterrein ontstonden door kap van bos en vervolgens begrazingsvormen, zoals dat lange tijd het gebruik was. Maar ook die kenden hoge natuurwaarden omdat het gebruik zodanig extensief was dat er een grote diversiteit aan planten en dieren voor konden komen. Schrale hei- en hooilanden (die anders dan het bos wel om beheer vragen) zijn een vervangende natuurvorm in het gebied die hier goed thuishoren.
Vervolgens zijn er allerlei kleine natuurelementen die passen in dit natuurlijke landschap, variërend van poeltjes, struwelen, overgangszones (zoom- en mantels) tussen bos en schraalland, etc. In de natuurgebiedsdelen wordt dus met name ingezet op het bereiken van robuuste delen bos en schraalland, met de daarbij horende overgangen. In die robuuste delen kunnen extensieve recreatieve structuren worden ingepast om die natuur te beleven.

Vogelbosje
De boom- en struiksoorten in een nieuw vogelbosje horen inheems te zijn. Dat wil zeggen dat ze van nature in Nederland voorkomen. Bomen en struiken die thuishoren op de juiste ondergrond slaan het beste aan.

Broekbosjes
Een bos waarvan de vegetatie sterk wordt bepaald door de (hoge) stand van het grondwater, meestal is er sprake van kwel. Elzen of berken vormen de boomlaag; het zijn kleine bos elementen op in de zomer natte grond die periodiek in de winter onder water staan

Vochtig bos
Kleine boselementen die in de winter nat zijn en in de zomer oppervlakkig droog

Houtsingels
Een houtsingel bestaat uit een brede rij bomen en struiken. Vroeger dienden houtsingels als scheiding tussen kavelgrenzen. Langs boerenerven geven ze beschutting tegen de wind en privacy. Houtsingels hebben een losse structuur, doordat bomen en struiken doorelkaar groeien. Strak snoeien of scheren is dan ook overbodig. Vogels en kleine zoogdieren vinden hun voedsel en bouwen hun nesten in de houtsingels. Een houtwal is een houtsingel op een aarden wal en kent verder hetzelfde uiterlijk en beheer.

Elzensingels
Een elzensingel is een lijnvormige beplanting van ten minste vijftig meter lang. Een elzensingel bestaat voornamelijk uit zwarte els meestal aan een of twee zijden van een sloot. Een goed ontwikkelde elzensingel heeft een boomlaag, een struiklaag met bv braam of inheemse rozen, meidoorn, vlier, hop, lijsterbes en een kruidlaag. Door al deze lagen is de singel in de zomer volledig dichtbegroeid.

Vochtige graslanden
Vochtige schraalgraslanden zijn grazige, laagproductieve begroeiingen op vochtige en natte bodems. In goede vorm zijn ze opmerkelijk soortenrijk, vooral wat de flora betreft. Hun voortbe-

erfbeplanting

sloot

rietkraag

boomgaard

weideraster

gekloofde palen

staan is afhankelijk van jaarlijks maaien en afvoeren (hooien) van het maaisel. Geringe verschillen in de bodem en het grondwaterregime geven aanleiding voor vele verschillende soortencombinaties.

Knotwilgrij
Een knotwilg is een wilg die regelmatig op ongeveer twee meter hoogte wordt gesnoeid. Hierdoor ontstaat na enkele jaren een knot waar de takken uit groeien. Knotwilgen staan vaak in een rij langs sloten of kavelgrenzen. Vroeger gebruikte men de takken van een knotwilg voor het vlechten van manden en als bonenstokken. Insecten houden zich op tussen de takken in de knot. De insecten zijn voedsel voor vogels, zoals spreeuwen, zwaluwen, en mezen. Veel vogels vinden een broedplaats op de knot van de wilg. Bijvoorbeeld de steenuil.

Boomrijen
Het landschap van de Beekbergersebroek kenmerkt zich o.a. door wegbeplanting langs de ontginningsbasis in de vorm van inlandse eik.
Een bomenrij bestaat uit een enkele rij bomen.
Bomenrijen kunnen uit verschillende soorten bestaan.
Dit is goed voor de biodiversiteit en de bomenrij is minder gevoelig voor ziektes. Als aan beide kanten van de weg een bomenrij staat, met gelijke afstand tussen de bomen en van eenzelfde soort, spreken we van een laan. Bomenrijen kunnen bosgebieden verbinden voor vleermuizen, eekhoorntjes of andere boombewonende dieren.

Poelen
Een poel is een omsloten stilstaand en ondiep oppervlaktewater. Poelen ontstaan als grondwater zich in een gegraven laagte. Poelen hebben landschappelijke waarde en worden aangelegd als broedplaats voor bijvoorbeeld amfibieën en insecten.

Hakhoutbosjes en/of energie bosjes
Vanwege de verhoogde aandacht voor biomassa, wordt er zowel in Nederland als daarbuiten onderzocht of de teelt van biomassa rendabel kan worden gemaakt. Snel groeiende houtsoorten zoals els, wilg en populier worden hier in eerste instantie voor ingezet. Deze korte omloopbossen die elke 2-4 jaar wordt geoogst zijn een moderne variant van het hakhout dat met een rotatie van 7-15 jaar werd geoogst.

Sloten
Het gebied is van oorsprong erg nat. Kenmerkend voor deze broeklanden zijn de ontwateringsstructuren in de vorm van sloten. De watergangen bepalen in belangrijke mate de richtingen in het gebied.

Rietkragen
Bredere sloten kunnen worden aangevuld met rietkragen ter versterking van de ecologische kwaliteiten van het gebied.

Boomgaarden
Een hoogstamboomgaard hoort van oudsher bij het boerenerf en bestaat uit meerdere fruitbomen op een weide, vaak met een haag rondom. Het is bedoeld voor het kweken van fruit, zoals appels en peren. Vroeger hadden alle fruitbomen een hoge stam. Zo kon het jongvee er onder grazen. Boomgaarden komen overal voor. Hoogstamboomgaarden maken het landschap aantrekkelijker voor onder andere steenuilen.

Weiderasters en gekloofd eikenhoutenpalen met draad.

Zie ook: staalkaarten landschapselementen Apeldoorn voor informatie over soorten, plantafstanden en subsidiemogelijkheden (afbeelding pagina 25)

Apeldoorn

STAALKAARTEN LANDSCHAPSELEMENTEN APELDOORN

BIJLAGE
VOORBEELDEN **INSPIRATIE** INITIATIEVEN

Ontwikkelcentrum Stadslandbouw Almere (OSA).

Het OSA draagt bij aan een stad waarin stadslandbouw een natuurlijk onderdeel vormt van de stedelijke leefomgeving; een gezonde, vitale en diverse stad.

De opzet en structuur van Almere biedt volop ruimte. Bovendien spreekt de stad met haar 7 "Almere Principles" nadrukkelijk de ambitie uit om een icoon op gebied van duurzaamheid te worden. Er is dus fysiek en bestuurlijk ruimte voor stadslandbouw in Almere.

Geitenboerderij Ridammerhoeve

Gelegen op een schitterende plek in het Amsterdamse Bos. Naast geiten lopen er ook kippen, varkens, koeien en paarden rond. Door verschillende activiteiten op het gebied van educatie en zorg te organiseren, betrekt de boerderij de stadsbewoners uit de regio bij het boerenwerk. Naast de boerderij is er ook een moestuin waar biologische groenten en kruiden verbouwd worden en een boerderijwinkel. Er zijn workshops kaasmaken en je kan terecht om een feestje te vieren of een vergadering te beleggen.

Oregional, verse streekproducten. Origineel, Regionaal, Duurzaam

Oregional is de coöperatie van boeren in de regio Nijmegen en Arnhem. Wij verkopen streekproducten en biologische producten van onze aangesloten leden rechtstreeks aan afnemers binnen de regio Nijmegen en Arnhem. Oregional heeft een breed assortiment verse en houdbare streekproducten. Wij leveren niet alleen streekproducten en biologische producten aan horeca en zorginstellingen, maar ook aan bedrijfscateraars en winkels.

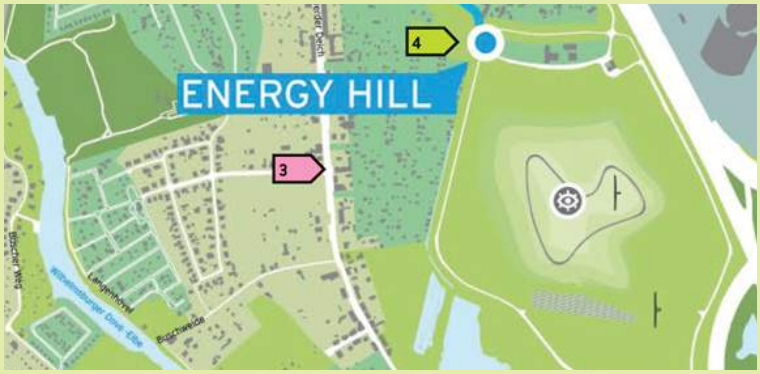

Van afval naar energie in Hamburg

Van dumpsite voor giftig afval fantastisch voorbeeld van hernieuwbare energieopwekking: de Georgswerder-stortplaats werd omgetoverd tot een heuvel van hernieuwbare energie als onderdeel van de International Bauausstellung IBA Hamburg (Internationale Bouwbeurs).

UK Save our meadows

Weiden en andere graslanden zijn een intrinsiek onderdeel van het natuurlijke en culturele erfgoed van het Verenigd Koninkrijk: rijk aan landschappelijk karakter, landbouw, folklore en geschiedenis, zijn zij evenzeer een onderdeel van het erfgoed als de werken van Shakespeare.
Ze zien er prachtig uit en ze trekken wilde dieren aan, vooral bedreigd bestuivers. Maar echte meadows zijn aan het verdwijnen – en daarmee de inheemse bloemensoorten. Bijna 7,5 miljoen hectare van wildflower meadow is tot nu toe verloren gegaan.

Stadspoort landbouw strijp S, infocentrum

Het informatie paviljoen Stadspoort Landbouw is gebouwd op het terrein van Philips boomgaarden. Het paviljoen fungeert als een toegangspoort naar landelijk Strijp en het nationale landschap ´Groene Woud´.
Informatie, onderwijs en recreatie komen samen in één gebouw om de verhalen van lokale bedrijven te vertellen, over landbouw en de cultuurgeschiedenis. Het paviljoen verhoogt de toegankelijkheid van dit gebied. De omgeving zal worden heringericht met nieuwe voetpaden, fietspaden en parkeren.

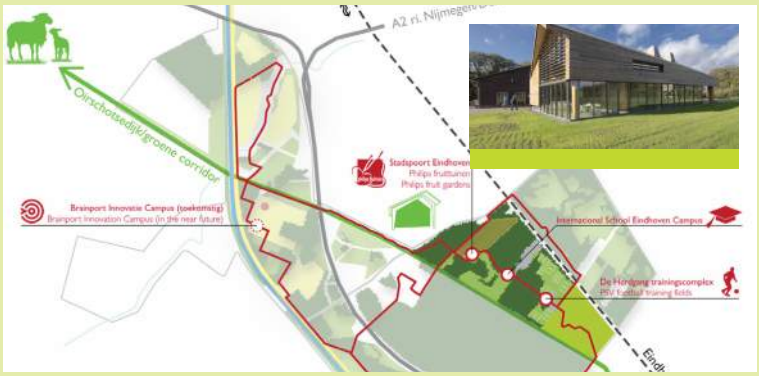

Natuurcamping, duurzaam beheer en natuurontwikkeling

Zorgvuldig en met gevoel voor detail is elke vierkante meter ingericht en beplant. Hierbij is rekening gehouden met het behoud van vergezichten en het ontwikkelen van diverse natuurlijke biotopen. Nu biedt het terrein plek aan unieke vogelsoorten: uilen, nestelende ooievaars, groene en bonte spechten. Maar ook hazen, reeën en egeltjes voelen zich hier thuis.
De voorliefde voor Natuurkampeerterreinen en de visie over hoe een natuurcamping eruit zou moeten zien heeft tot de bijzondere indeling op het terrein geleidt.

Solar fietspad

SolaRoad is een baanbrekende innovatie op het gebied van energiewinning. Een uniek concept, dat zonlicht op het wegdek omzet in elektriciteit: het wegennet als een onuitputtelijke bron van groene stroom.

© 2018, Gemeente Apeldoorn